

монументальні за звучанням. Романтична історія кохання, яке обірвалося смертю Анабель Лі, розгортається послідовно в ілюстраціях, стилізованих під індійську мініатюру XVII- XVIII століть. Художник не приховує першоджерел, але мова його ілюстрацій цілком сучасна, в дусі графіки XX століття, лаконічна, побудована на контрасті чорного та білого, на силуетах. У трактуванні образів відчутний вплив неопримітивізму.

У стилістиці неопримітивізму І.Мозалевський працював переважно в живописі, в графічних же роботах майстра, виконаних в техніці офорту (Паризький альбом” з 20 робіт, 1930 р., СХМ, НХМУ) або ліногравюри (“Гроза” 1930р., “Натюрморт з трубкою” 1931 р., “Натурниця” 1931р., СХМ) відчутна високопрофесійна школа при очевидному тяжінні художника до посиленого декоративізму в пластичному рішенні композицій. Від станкової графіки майстра, створеної в Парижі на початку 1930-х років, віє ароматом вишуканої класичної японської ліногравюри.

У графічних творах Івана Мозалевського принцип декоративності ніколи не відміняв вимог логічності. Його роботи відмічені декоративною зрівноваженістю, елегантною побудовою композицій. Нерідко в його обкладинках, заставках, кінцівках, літерах мистецьку вартість набуває визерунковий орнамент, який отримує тут площинний, легкий, віртуозний характер. Майстер в графіці 1920-х років демонструє конструктивне ставлення до матеріалу українського народного мистецтва, привносить до його традиційних мотивів пластичну структуралізацію. Впродовж 1910-1920-х років Іван Мозалевський захоплено пройшов шляхом естетизму в межах національної традиції, а на початку 1930-х підійшов до завдань чистої графічної форми, яку він відчував у різних традиціях світового мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонович Д. Українська гравюра. – В кн.: Українська культура. 3б. Лекцій за ред. проф. Дмитра Антоновича. – Падебради, 1940. –С.267.
2. Цит. за: Винницький М. Рефлексії з виставки української графіки // Мистецтво. – 1932. –Ч.1. –С.55.
3. Мозалевский И. Нарбут на Украине.- Рукопис. Державний архів в Автономній Республіці Крим (ДА в АРК). Р 3510 оп.1 спр.101. –С.25.
4. Там само, -С.20-21.
5. Мозалевский И. Незабываемые встечи. – Рукопис. ДА в АРК. Р 3510 оп.1 спр.68.
6. Хроника // Митуса. – 1922. – квітень. –С.126ю
7. ДА в АРК. Р 3510 оп.1 спр.10.
8. ДА в АРК. Р 3510 оп.1 спр.12.
9. ДА в АРК. Р 3510 оп.1 спр.11.
10. ДА в АРК. Р 3510 оп.1 спр.9.
11. Мозалевский И. Злата матичка Прага. Машинопис. 26 вересня 1965р. – ДА в АРК. Р 3510. Оп.1 спр.70. –С.2.
12. Мозалевский Студия пластичних мистецтв. – Рукопис. – ДА в АРК. Р 3510 оп.1 спр.109. –С.38.
13. Там само, -С.85.
14. Мозалевский И. Злата матичка Прага. – Машинопис. 26 вересня 1965р. – ДА в АРК. Р 3510 оп.1 спр.70. –С.13-14.
15. Антонович Д. –В кн.: Група Празької Студії. – Прага, 1925. –С.12.
16. Мозалевский И. Злата матичка Прага. – Рукопис...-С.79.
17. Там само, -С.69.
18. Розписка в отриманні І.Мозалевським за рукопис книги 5100 чеських крон від Держвидаву. –ДА в АРК. Р 3510 оп.1 спр.14.

УДК 7.071.17.071.4

Микола Левченко
(Херсон, Україна)

ВОЛОДИМИР ЧУПРИНА: СПАДЩИНА ДЛЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ

Розвиток українського суспільства на засадах гуманізації та демократії зумовили

суттєві зміни пріоритетів і цінностей української сучасної мистецької освіти, характерною ознакою якої є поєднання традицій досвіду з інноваціями. Побудова навчально-виховного процесу у сучасних мистецьких закладах на основі утвердження загальнолюдських та національних цінностей, здійснення орієнтованого підходу до виховання полікультурності студентства. Сьогодні спонукає до переосмислення сучасного освітньо-мистецького простору, звернення до творчої, просвітницької, виховної діяльності культурно-освітніх діячів України.

Звернення до ґрунтовного, науково-об'єктивного, конструктивного вивчення вітчизняного мистецько-педагогічного досвіду, спадщини видатних художників, учених, громадських діячів початку ХХІ століття є характерною ознакою сьогоденного розвитку мистецтвознавчої науки, їх вивчення забезпечує дотримання принципів єдності, системності та наступності у розвитку мистецтвознавства.

«Проблема реалізації виховного, розвивального впливу мистецтва на становлення особистості є однією з фундаментальних в теорії і практиці педагогіки вищої школи» [3], виходячи з цієї тези Падалки Г.М., стає зрозумілим, що в цьому процесі важливе місце займає постать викладача, який готує майбутніх фахівців у галузі культури і мистецтва.

Із заснуванням у 1998 році факультету культури і мистецтв, Херсонський державний університет став не тільки науково-педагогічним, а й вагомим культурно-освітнім центром Півдня України.

В основу діяльності викладачів мистецьких дисциплін покладено першочергове завдання – формування національної культури молоді, засвоєння культурно-мистецької спадщини минулого, підготовка майбутніх фахівців до реалізації завдань естетичного виховання тощо

Масол Л. справедливо вважає, що в освіті превалюватиме культуротворча домінанта, а в технологіях – особистісно розвивальна домінанта, особистісно розвивальна орієнтація. Вона визначає «ХХІ століття – це століття культури, а освіта ХХІ століття – це освіта, у центрі якої людина, самоцінність її неповторного духовного світу. Школа знань має стати осередком виховання справжньої духовності, плекання, творчої особистості.» [2, с. 3].

Яскравою постаттю в художній освіті України є Народний художник України, професор, завідувач кафедри образотворчого мистецтва і дизайну факультету культури і мистецтв Херсонського державного університету, голова Херсонського осередку Національної спілки художників України Чуприна Володимир Григорович.

Про творче життя майстра написано чимало. Повоєнне дитинство, сповнене поневірянь і турбот, перші захоплення малюванням. Потім була Республіканська середня художня школа ім. Т.Шевченка. Саме тут відбувається зустріч із видатним херсонським художником Олексієм Олексійовичем Шовкуненком.

У 80-х роках у Києві на республіканській виставці «Квітуча Україна» вперше були виставлені художні твори майстра, виконані олією та аквареллю.

Щоб мати повне уявлення про творчість В.Чуприни, необхідно звернутися до серії його творчих робіт, а їх він створив чимало. Саме по серіях можна простежити певні періоди в його творчому становленні, зміни в трактуванні зображуваного.

Скажімо, йдеться про серію робіт 1987 року «Крим зимовий», що він трактує, переважно, в стриманій кольоровій гамі. Всім творам цього періоду притаманна вивірена, делікатна тональність. Здавалося б, при такому прочитанні природи автор мусив би оперувати стриманим мазком, але в нього все навпаки: широке, співуче подання зображуваного гармонійно входить у співдружність із домінуючою кольоровою гамою серії. Це надає його творам особливої вишуканості при енергійній, темпераментній техніці виконання.

У наступних серіях початку 90-х років – «Моя хата на лимані», «По слідах Козацької слави», «Моршинські мотиви» – автор свідомо трактує по-різному пейзаж і

натюрморт. Натюрморти набирають активного кольору, особливо там, де зображені квіти; посуд, в якому вони стоять, детально не моделюється, а подається як натяк на реальність, що надає можливість художнику акцентувати увагу на головному.

У пейзажах Чуприни вперше звертається до монотипії. Ювелірної витонченості мазок звертається до монотипії. Ювелірної витонченості мазок заповнює тонким ажуром, техніка (при всій насиченості кольорової гами) нагадує імпресіоністичне бачення навколишнього світу. Такий незвичний контраст між експресивним трактуванням вибраних мотивів і густою насиченістю кольору надають його роботам небаченої індивідуальної своєрідності.

З роками живопис Володимира Чуприни стає все більш вишуканим, збагачується техніка виконання. В одній роботі автор використовує і сполучає різні прийоми: «академічну акварель», «монотипію» та «акварель по-мокрому». Від такого сусідства технік ефект сприйняття надзвичайний. Не випадково, на всеукраїнських художніх виставках роботи В.Чуприни розміщують у залах серед олійного живопису, щоб вони не «забивали» собою тендітну акварель.

Шлях в мистецтві для Володимира Григоровича розпочався з посади старшого наукового співробітника художнього відділу Херсонського краєзнавчого музею. Саме а той час закладалися підвалини майбутнього художнього музею ім. О.Шовкуненка. Потім п'ять років очолював місцеві художні майстерні Художнього фонду України і паралельно викладав історію мистецтва в училищі культури. З 1975 року протягом двадцяти п'яти років працював на посаді начальника обласного управління культури. З його ініціативи в Херсоні побудовані обласна наукова бібліотека ім. О. Гончара, обласні дитяча та юнацька бібліотеки, отримали нову прописку краєзнавчий та художній музеї, музичне училище, літературний відділ краєзнавчого музею, театр ляльок, побудовано багато закладів культури.

Незважаючи на велику зайнятість, В.Чуприна постійно працював як художник. З 1987 року він став членом Спілки художників України. У 2002 р. він отримує наукове звання доцента, у 2004 р. – професора кафедри образотворчого мистецтва.

Володимир Григорович Чуприна учасник багатьох групових та персональних художніх виставок як в Україні, так і за кордоном. Його твори зберігаються в державних музеях посольствах, міністерствах, учбових закладах та приватних колекціях.

У довіднику «Сучасні українські художники» його називають і графіком (адже акварель – вид графіки), і живописцем (бо роботам майстра притаманна живописність).

Але, мабуть, ніхто краще не визначить його любов до натюрморту, як сам митець: «натюрморт – «мертва природа» (з франц.) як окремий жанр для мене майже не існує. Я його сприймаю, як той-таки пейзаж, тільки не віддалений від глядача. Тому не випадково і в пейзажах, і в натюрмортах у мене існують пори року – весна, літо, осінь, зима. Люблю малювати квіти, фрукти, овочі на тлі пейзажу, свідомо відмовляюся від побутових речей, які на мою думку, ставлять натюрморт на побутовий рівень. Я ж намагаюся, щоб «мертва природа» відтворена пензлем, не відкривалася від живої».

Здається, що художник В.Чуприна часто замислювався над тим, хто ж продовжить його мистецтво та як передати набутий досвід? І врешті-решт було зроблено правильний вибір – зараз професор Володимир Чуприна завідує кафедрою образотворчого мистецтва і дизайну в Херсонському державному університеті, він веде курси зі спеціальності, розробив курс «Мова образотворчого мистецтва».

Діяльність В.Чуприни в системі вищої школи – вагоме слово в сучасній культурологічній освіті. Йому вдалося вийти за межі сталих уявлень про викладача-художника завдяки сміливості пошуку та професійній майстерності, здобутих роками пошуків, творчої еволюції.

Ім'я Володимира Чуприни занесене до енциклопедії українського та світового мистецтва. У 2001 році митець став переможцем Міжнародного конкурсу «Золота

фортуна».

Основними чинниками, що вплинули на формування В.Чуприни як художника-викладача стали: набуття різноманітних знань, спостереження за наставниками в процесі навчання, потяг до засвоєння функцій мистецької освіти (мотиваційно-виховних, культурологічних, пізнавальних, комунікативних тощо).

Авторська художньо-педагогічна система професора Чуприни В.Г. ґрунтується на творчо-індивідуальному підході підготовки майбутніх художників-викладачів.

Саме така людина опинилася в епіцентрі будівництва кафедри образотворчого мистецтва і дизайну, вперше в м. Херсоні забезпечивши вузівську підготовку фахівців.

Формування викладацького колективу кафедри – велика проблема в кожному навчальному закладі, а тим більше в провінціальному Херсоні.

Але продюсерська роль завідувача кафедрою визначила основні пріоритетні завдання, завдяки яким поступово зміцнилася матеріальна база спеціальності, випускники стають членами національної спілки художників, перемоги на олімпіадах, конкурсах тощо.

Отже, узагальнюючи розмову про нашого сучасника, мешканця Півдня України, що працює в особливому середовищі краю, тому сьогодення вписує його ім'я до низки видатних майстрів мистецької педагогіки ХХІ століття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Левченко М.Г. Теоричність Володимира Чуприни як явище українського образотворчого мистецтва початку ХХІ століття // *Научный журнал Культура народов Причерноморья. Таврический национальный университет им. В.И. Вернадского. ISSN 1562-0808 / Под ред. Катунина А.Ю. – № 252. – 2013. – С. 157-159.*
2. Масол Л.М. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах України // *Шкільний світ. – №9 (137). – 2002 (вкладинна).*
3. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). – К. : Освіта України, 2008. – 272 с.

*Володимир Кудлач
(Одеса, Україна)*

ГЕРАСИМ ГОЛОВКОВ І ЗАХІДНІ ВПЛИВИ

Останнім часом зріс інтерес до творчості та постаті відомого одеського живописця, члена Товариства південноросійських художників (ТПРХ), учасника паризького «Осіннього салону» та ряду інших міжнародних організацій Герасима

Семеновича Головкова (1863-1909). Еволюція майстра, що прожив коротке, але творчо інтенсивне життя, викликає подив і сьогодні: шлях від академізму до імпресіонізму і вироблення власного стилю та методу, який увібрав елементи сецесії, він пройшов під впливом різних шкіл і особистостей. У цій статті розглядається творчість Головкова переважно «наслідувального» та «незалежного» періодів, що дозволяє сприймати її вже, значною мірою, у західноєвропейському контексті¹.

Існує закономірний зв'язок між географією перебування і творчим ростом художника. У нашому випадку академічний період – це вплив Петербурга, хоча загальновідоме захоплення Головкова у роки студентства (як і його товариша по академії В. Бальца) творчістю Р. Судковського. В Петербурзі не без впливу його вчителя М.К. Клодта, Головков зацікавився полотнами пленериста Ойгена Дюкера, на той час викладача Дюссельдорфської А.М. Наступний період уможливила провінційна Вінниця, а